

РОДЖЪР ЗЕЛАЗНИ

РЕЦИТАЛ

Част 3 от „Вариации на тема еднорог“

Превод от английски: Росица Панайотова, 1999

chitanka.info

Струва ми се, че, за да поддържа у себе си положителната нагласа спрямо разказните форми, всеки трябва от време на време да пофлиртува с акта на разказване. Вижте докъде докара това Джойс, Пирандело, Кафка и „всичките онези момчета“. Моята амбиция в тази насока, обаче, е значително по-скромна. Ето защо, това е един много къс разказ.

Жената пее. Използва микрофон, нещо, което не и бе необходимо когато беше по-млада. Гласът ѝ все още е много добър, но няма нищо общо с това, което изтръгваше овациите в Метрополитен. Облечена е в синя рокля с дълги ръкави, прикриващи някои старчески деформации по горните части на ръцете. Пред нея има малка масичка с кана вода и чаша. След като привършва изпълнението си следват бурни аплодисменти. Тя се усмихва и изрича два пъти „Благодаря ви“, покашля се, опипва скришом с ръце, намира каната и чашата и внимателно си налива.

Нека я наречем Мери. Все още не я познавам достатъчно и това име просто е първото, коми хрумва. Аз съм Роджър З. и правя всичко това на прима виста, вместо по стандартния постепенен и подреден начин. Това става така, защото искам да наблюдавам действието и да откривам нещата едновременно с възникването им.

И така, Мери е персонаж, а това е разказ, и аз знам, че тя е на предела на силите си и се чувства доста зле. Сега се опитвам да погледна през нейните очи и откривам, че не мога. Досещам се, че вероятно е сляпа и, че е възможно залата, в която пее да е празна.

Защо? И какво ѝ е на очите?

Смятам, че очното ѝ заболяване е ретроневрит на очната ябълка, от който ще се възстанови след, може би, няколко седмици или няколко дни. Като изключим това, че дотогава вероятно ще е мъртва. Сега виждам, че заболяването е страничен симптом на един далеч по-комплексен склеротичен синдром, който е поработил добре върху ѝ през последните две години. Въщност, тя има късмет, че изобщо може да пее толкова добре. Забелязвам, че се подпира — възможно най-дискретно — на масичката, докато пие вода.

Дотук всичко възниква бързо, заедно с погледът към залата. Разбира ли тя, че пее на празна зала и че всички звуци откъм публиката

са на запис? Работата е нагласена и я мами човек, който я е обичал и желае да ѝ подари тази специална вечер, преди тя да потъне в дълбокия кладенец без вода и без дъно.

Кой? Питам.

Мъж, предполагам. Още не го виждам ясно, той е отзад в полуутъмната кабина на тонрежисьорите и сега увеличава звука, за да го намали след малко. Също така, той записва цялата програма. Усмихва ли се? Още не знам. Може би.

Той я бе обичал преди много години, когато тя бе блестяща и нова за света и изгря изведнъж, и току-що бе започнала възхода си към славата. Използвам миналото време на основния глагол, просто за да не събркам в това отношение.

А тя обичала ли го е? Не мисля. Била ли е жестока? Малко, може би. От негова гледна точка, да; от нейна, не чак толкова. Не виждам достатъчно ясно, за да дам оценка на всичките обстоятелства, довели до раздялата им. Но това не е толкова важно. Фактите, както са дадени, трябва да са достатъчни.

Залата отново е притихнала. Тя се покланя, усмихва се и обявява следващото си изпълнение. След като започва да пее, мъжът — нека го наречем Джон — се обляга в креслото си, притваря леко очи и слуша. Той, разбира се, си припомня.

Естествено, беше подчинил живота си на нейната кариера. Имаше моменти, когато я мразеше, нея и ярките ѝ и парвенюшки любовници. Той самият никога не бе ярък. Сега всички други я бяха изоставили. Тя е ужасно самотна в целия свят и е извън полезрението на света от доста време. Беше също така почти фалирала, когато получи тази покана да пее. Това доста я изненада. Но дори и фалирала, не толкова парите я накараха да приеме предложението, колкото последната възможност да отново да чуе аплодисменти.

Сега тя се бори доблестно. Точно тази песен я беспокои. Наближава пасаж, на който гласът ѝ може да се пречупи. Тя го включи в програмата от чиста суeta. Когато стига до пасажа, Джон се навежда. Осъзнал е колко ще ѝ е труден — защото той е познавач, което обяснява как и защо я срещуна за първи път. Ръката му се протяга и застива на един превключвател.

Той не е богат. Практически се е разорил, наемайки тази зала, плащайки нейния хонорар, угаждайки на всичките ѝ дребни глезотии:

камериерка в гримьорната, лимузина с шофьор, възторжен театрален директор, шумен сценичен екип — всички тези хора са актьори. Въпросните напуснаха залата, когато представлението й започна. Сега в сградата са само те двамата, и и двамата се чудят какво ще стане, когато тя стигне до съдбоносния пасаж.

Не съм много сигурен как Айзък Динесен би се справил с това, понеже пред вътрешния ми взор неизменно застава опустошеното й лице, но сега разбирам къде е коренът на всичко. Превключвателят, виждам сега, ще задейства специален запис на освирквания и дюдюкания. Той вече бе зареден и нагласен, когато употребих миналото време на глагола. Възможно е, все пак, по-скоро омразата, отколкото любовта да е била причина за това прескъпо частно представление. Да. Джон отдавна знаеше за суетността на Мери и затова избра да й отмъсти по този начин — нещо, което ще я засегне там, където е най-уязвима.

Тя започва пасажа. Главата й е извърната и изглежда като че ли се взира право в кабината към него. Макар да знае, че това е невъзможно, той се помръдва смутено. Поглежда встрани. Слуша. чака.

Тя успя! Беше се справила безгрешно с този пасаж. Очевидно, нещо от старата й сила се възражда в нея. След като го е преодоляла, гласът й сякаш укрепва и приема една трогателна убедителност. Може би, фактът, че това най-вероятно е последното й представление, също подхранва пламъка на виртуозността й. В момента тя пее прекрасно, както не е пяла от години.

Джон оставя ръката си да се плъзне далеч от контролния пулт, след което се обляга. Едва ли ще постигне на целта си, ако употреби на този запис без уважителна причина,. Тя е твърде добър професионалист. Щеше да разбере, че не е заслужено. Суетата й щеше да застане зад гърба й при фалшивата реакция. Трябва да чака. Рано или късно гласът неминуемо ще й изневери. Тогава...

Той затваря очи и слуша песента. Възродената енергия на нейното изпълнение го кара да я види такава, каквато бе някога. Тя отново е красива някъде.

Трябва да се размърда и да се подготви за края на този номер. Почти е забравил записа с аплодисментите, унесен в спомени. Изважда го. Тя се покланя в неговата посока, съвсем като, че ли...

Не!

Тя е припаднала. Последното изпълнение и дойде в повече. Той скача, излиза от кабината и се втурва надолу по стълбите. Не може всичко да свърши така... Не беше очаквал от нея да се напрегне за една единствена песен до такава степен, че след това да не продължи — при все, че това е едно от най-известните й парчета. Струва му се ужасно несправедливо.

Той се спуска бързо по прохода между седалките и оттам на сцената. Вдига я и поднася чаша вода към устните ѝ. Ролката с аплодисментите все още се върти.

Тя го поглежда.

— Ти виждаш!

Тя кимва и отпива гълтка вода.

— Някъде по време на последната песен зрението ми се върна. Все още виждам. Видях залата. Празна. Уплаших се, че няма да мога да издържа, докато изпее тази песен. След което разбрах, че някой от обожателите ми с любов се е погрижил да ми подари това последно представление. Пях за този човек. За теб. И песента се получи...

— Мери...

Непохватна прегръдка. Той я вдига и я взема на ръце — това му струва усилие, защото тя вече е по-тежка, а той е по-стар.

Отнася я до гримьорната и телефонира за линейка. Залата все още гърми от аплодисменти и тя се усмихва, докато ги слуша, изпадайки в делириум.

На следващата сутрин тя умира в болницата, а Джон е до нея. Преди да умре, тя промълвява много имена и неговото не е сред тях. Той знае, че трябва да се натъжи, понеже за последен път се е поставил в услуга на суетата ѝ. Но не. Всичко останало в нейния живот също бе суета и, може би, за да бъде велика, това е било необходимо условие — но всеки път, когато слуша тази касета, когато стига до последното изпълнение, той знае, че песента е само за него — и че това е повече, отколкото тя някога е дала на който и да било друг.

Не знам какво е станало след това с него. В рамките на добрия тон е да приключиш след като поуката е достигната — да се надяваме, с поанта, която удря сетивата. Но единствените неща, което виждам да удрят са клавишите на пищещата машина и съм абсолютно убеден, че той щеше накрая да пусне записа с освиркванията, ако тя бе допуснala

и една фалшива нота в изпълнението си. Но, естествено, тя не го направи. И затова, той остана доволен. Защото бе ценител преди за бъде любовник, а всеки обича различни неща и на различни места.

Известно съпричастие също е уместно в случая, но е трудно да го откриеш, а понякога и не е необходимо.

Издание: ИК „Бард“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.